

Janez Janša

»Enostavno sem rekel, da obstaja samo ena ločnica v Sloveniji, in to je, ali si za Slovenijo ali nisi za Slovenijo«

Aleksander Rant

Pred 30. obletnico Republike Slovenije smo se v oddaji Pogovori z osamosvojitelji na Nova24TV pogovarjali s predsednikom Slovenske demokratske stranke in predsednikom vlade Republike Slovenije Janezom Janšo.

DEMOKRACIJA: Gospod Janša, če začneva v obdobju pred samo osamosvojitvijo, v tistih 80. letih, ko se je začela prebujati slovenska pomlad – velikokrat ste dejali, da ste imeli takrat drugačne ambicije, ne političnih, od računalništva s podjetjem Mikro Ada, pisali ste za Mladino kritične članke, tudi o tem, kako bi se morala vojska v bistvu obnoviti, prenoviti ... Pa vendar me zanima, kako je prišlo do tega, da se je nato zgodila afera JBTZ? Vemo, da že leta 1987 je bila izdana številka Nove revije, ki je nekako zakurila to pomladno vrenje, pa tistih avtorjev takrat država ni aretirala. Vas pa takrat je. In tista aretacija takrat v 80-ih, konec 80-ih let, je sprožila potem eno najbolj množičnih gibanj za demokracijo v Sloveniji.

Janša: Ja, to je zanimivo vprašanje. Mnogi v Odboru za varstvo človekovih pravic, ki je bil ustanovljen potem, ko so nas aretirali, so si ga zastavljali, mnogi so se spraševali, a so zdaj mogoče oni na vrsti. Nekateri so bili na seznamu, absolutno. Zdaj ta enigma je ostala nerazrešena v zraku, tam nekje, mislim da do leta 1995, ko so bili odkriti nekateri arhivi ministrstva za notranje zadeve, in tam se je našel tudi magnetogram, z nekega sestanka v Tacnu, kjer sta Milan Kučan in

Tomaž Ertl zbrala vrh takratne slovenske represije, se pravi, šefe oddelkov Udbe, regionalnih izpostav Udbe, takratne milice pa še nekatere iz tega kolegija, Ertlovega kolegija, sekretariata za notranje zadeve – mislim, da je bilo tam nekih 100 ljudi ali nekaj takega –, in tam sta jim razložila, kakšna je situacija. Kučan je tam rekel, da je treba te, kot je on rekel, fašistoidne manire, ki se kažejo na pisateljskih tribunah pa pri tehle programih za neke nove mladinske organizacije, tistega sem jaz napisal, recimo, pač obrzdati. Ertl je pa rekel, da bodo špice porezali. Da je v Sloveniji itak več represije kot drugje po Jugoslaviji, čeprav tega tovariši drugje ne vidijo, ampak da so oni bolj pametni in to izvajajo na ta način, da propaganda zakrije, da bodo pa zdaj tudi bolj odkrito ... Zdaj ta sestanek, mislim da je bil aprila leta 1988, mene in Borštnerja pa so aretirali konec maja. Akcija se je pa prej začela, takrat so potem izvajali te tajne preiskave na Mikro Adi, na tem računalniškem podjetju, kjer sem bil zaposlen, in iskali izgovore za 'rezanje špic'. Tako je pač prišlo do tega. Seveda, ko je izšla Nova revija v začetku leta 1987, je bil tam v bistvu objavljen slovenski nacionalni program za prihodnost, samostojna slovenska država v takšni ali drugačni obliki je bila v ospredju – demokratična, večstrankarska demokracija in država sta bili pač tudi jasno zapisani, vendar pa seveda ni bilo v 57. številki Nove revije ni bilo poziva, da se ustanovi tudi neka organizacija, ki bi to tudi izvedla. Zaradi tega je bil to pač nek teoretični program. Korak naprej od tega je bil pa program, ki smo ga napisali za volitve v takratni mladinski organizaciji ZSMS. Do mene je prišla skupina študentov, niti član nisem bil več takrat mladinske organizacije, s Samom Resnikom na čelu – njegova vloga je bila kasneje malo kontroverzna –, ampak oni so takrat prišli do mene in ker sem bil nekako pač zaradi kritičnega pisanja znan disident, so mi predlagali, da bi kandidiral za predsednika takratne mladinske organizacije. Teoretično je lahko vsak kandidiral, ker ni bilo pač nobenih formalnih, pač, vsak je bil član, avtomatsko pravzaprav, ne vem do katerega leta, saj nekateri predsedniki so bili stari blizu 40 let takrat, in naj napišem program. Jaz sem ga napisal, in v tistem programu sem jaz napisal, na kritike, tistim kritikom, ki bodo naš program razglasili za boj za oblast, češ da je to boj za oblast, mi odgovarjamo pritrdilno: Ja, borimo se za

oblast, ker po naše oblast ni rezervirana samo za eno stranko, ampak demokracijo razumemo tako, da pač je več tekmecev za oblast in tisti, ki dobi na volitvah največjo podporo, tisti pač ima oblast. Za določen čas, ki mora biti pač omejen. In napisali smo, ja, in če bomo mi zmagali na teh volitvah, se bomo borili s partijo za oblast. In to, seveda, je bilo preveč, na to ni bilo nekako več orožja, prej če si bil obtožen, zdaj tudi recimo mnoge, ki so pisali za Novo revijo, so obtoževali skozi, ja, vam gre pa za oblast, in so se branili, ne ne, nam pa ne gre za oblast, bog ne daj, mi nismo za kontrarevolucijo in tako naprej, in potem smo ta izziv sprejeli. In smo rekli, ja, nam pa se gre za oblast, saj, končno, pogledajte, tam, kjer je več strank, kjer je demokracija po svetu, tam ljudje dobro živijo, da jih ne zapirajo pa lahko govorijo, kar hočejo, itd., je svoboda govora, človekove pravice so zaščitene in torej, ja, mi se borimo za tako oblast. In, seveda, končalo se je z Udbo na vratih in aretacijo in vojaškim procesom in tako naprej. Je pa bila situacija takrat že toliko zrela v Sloveniji pa tudi okrog nas, bilo je to tik pred padcem Berlinskega zidu in že po spremembah na Poljskem, da so bile te zunanje okoliščine pač bistveno boljše kot recimo pred desetimi leti, če bi se to zgodilo pred desetimi leti, verjetno nekateri ne bi prišli živi iz zapora. Ali pa bi prišli kot razvaline, tako kot se je to dogodilo z Agopom Stepanjanom in tistimi, ki so jih sodili samo štiri leta prej na tem ljubljanskem procesu na istem vojaškem sodišču.

DEMOKRACIJA: Vemo, da je takrat kasneje potem to gibanje se ustanovilo, najprej odbor za varstvo pravic vas, potem pa za človekove pravice, da je to gibanje preraslo neke okvire, ki so nastali okrog četverice, in preraslo v, danes bi lahko rekli v vseslovensko gibanje, vstajo. In ko se je prebrala majniška deklaracija, je bil ta program dan tudi v javnost, se pravi program samostojne Slovenije, kasneje, leta 1989, so se začele ustanavljati prve zveze, prve stranke in vi ste se takrat odločili za vstop v Slovensko demokratično zvezo, se pravi v ta krog, ki je nastajal okoli Nove revije, okrog oporečnikov, pisateljev, akademikov, in v bistvu me zanima, kaj vas je gnalo v to stranko, ki je takrat nastala? Vemo, da nekaj več jih je bilo, ampak odločili ste se prav za to.

Enkrat ste rekli, mislim, da: mene sta v politiko peljala dva Udbovca. Kako potem, da ste šli v to?

Janša: Ja, Miran Frumen in Drago Isajlović. Če tiste aretacije ne bi bilo, bi jaz verjetno nadaljeval kariero v računalništvu, ker smo ravno začeli z zelo perspektivnim podjetjem, ki je raslo iz dneva v dan, to je bil takrat začetek 'buma' osebnih računalnikov in računalništva nasploh. Slovenska demokratična zveza pa je nastala – pa tudi druge zveze ali pa stranke, ki so takrat nastajale, so v glavnem nastale zato, ker odbor za varstvo človekovih pravic ni zmožal svojega preoblikovanja v politično silo. Tako kot je to recimo naredil Demokratični forum (MDF) na Madžarskem. Če bi se odbor za varstvo človekovih pravic, ki je vseboval vso takratno alternativo, preimenoval v politično silo in bi nastopil kot enotna platforma na prvih volitvah, potem bi stranke nastale kasneje. In tista platforma bi sigurno dobila na volitvah 90 odstotkov, ker je bila tako široka podpora. Ampak odbor so potem razbili; kot se je pozneje izkazalo, na podlagi raznih dokumentov, ki so prišli na dan, je Kučanova partija poslala v odbor pač svoje ljudi, tam so bili tudi, ne vem, Rastko Močnik, Slavoj Žižek in tako naprej, za tega zadnjega bi težko rekel, da je bil direktno poslan, za prvega pa zagotovo. Pa še nekaj je bilo takih. Pa Srečo Kirn in tako dalje. In oni so potem prepričali, da bi iz odbora nastala politična platforma. Te razprave so nam vzele kakega pol leta dragocenega časa. In ko se je videlo, da tam ne bo nič, so se začele ustanavljati te organizacije. Roko na srce, prva organizacija, ki se ni čisto odkrito deklarirala kot politična, ampak kot stanovska, stanovsko-politična, je bila Slovenska kmečka zveza, ki pa je nastala že v bistvu pred našo aretacijo, mislim, da 12. maja leta 1988, bil sem med ustanovnimi člani v unionski dvorani, čutilo se je, da je to velika sprememba in verjetno je tudi ustanovitev te organizacije pospešila naše aretacije, ker so hoteli na naših primerih pokazati, kaj se bo zgodilo tistim, ki bodo šli predaleč.

DEMOKRACIJA: No, ni jim uspelo. Stranke so nastale, najprej zveze, potem stranke, začel se je ta demokratični proces. In potem so se stranke, nove stranke, združile tudi v koalicijo Demos, ki je zmagala na prvih demokratičnih, čeprav ne ravno poštenih

volitvah. Takrat ste bili izvoljeni za poslanca in kasneje imenovani za sekretarja za ljudsko obrambo iz seveda kvote Slovenske demokratične zveze. Moje vprašanje bo nekoliko bolj za današnji čas: vedno se zadnjih 30 let se spopadate z nekimi očitki o nekem revanšizmu pa o tem, kako ljudi delite, pa kako je recimo vaša stranka skrajna. Takrat ste vi k sodelovanju povabili čisto vse. Vaš namestnik je bil recimo Jelko Kacin, ki sploh ni bil v nobeni od vladajočih strank, pa je bil pač znanec iz ZSMS. Kako je bilo takrat, ko je bilo treba prijeti za delo? Je bil čas za to, da se gleda, kdo je kdo in tako naprej?

Janša: Ne, ni bil čas, in k sodelovanju so bili vsi povabljeni. In to je bila tudi odprta politika Demosa, zaradi tega je tudi pač Demos uspel doseči formalno politično enotnost glede zakona o plebiscitu, ki je bil na začetku zelo napaden. Ko je šlo za obrambo, pa pač je bila ta širina verjetno ključna za to, da smo lahko obrambo uspešno organizirali, saj vojaška znanja, ali pa vojaško-organizacijska znanja, v vrstah Demosa so bila zelo redka. In recimo ... jaz sem prevzel sekretariat za obrambo, kjer je bilo kakih 200 ljudi zaposlenih, nekaj let po tistem, ko so me v tem istem organu disciplinsko obravnavali zaradi člankov v Mladini, vrgli na cesto, ker sem bil pripravnik. In ljudje, ki so na tistih sestankih razčiščevalnih, govorili proti meni ostro, so potem sedeli v kolegiju, ki sem ga jaz prvi dan potem, ko sem to prevzel, vodil. In so bili vsi v strahu, kaj se bo zdaj zgodilo. Jaz sem enostavno rekel, da obstaja samo ena ločnica v Sloveniji, in to je, ali si za Slovenijo ali nisi za Slovenijo, sem rekel, in tisti pač, ki mislijo, da ne podpirajo programa, ki je zmagal na volitvah samostojne in demokratične Slovenije, naj pač gredo. Tisti, ki pa so za ta program, ne glede na to, kaj so prej počeli in govorili ali pa počeli z mano osebno, pa so dobrodošli, da skupaj delamo. In jaz mislim, da so bili vsi, ki so bili tam v službi, člani druge stranke, se pravi partije prej, a kako so se že takrat imenovali. Lahko rečem, da je 80 odstotkov teh ljudi potem zavzeto, odkrito pa vsak v skladu s svojimi sposobnostmi deloval za obrambo Slovenije. Kakšnih 20 odstotkov ne, so odpadli ali pa se je kasneje izkazalo, takrat nismo vedeli, dočim smo pa oficirje jugoslovanske armade, ki so bili predvsem v oddelku za

obveščevalno oziroma za varnostno dejavnost, pa smo jim enostavno dali odločbe in jih razrešili. Naslednji dan so vseeno hoteli priti v službo, bil je cel kraval, celo v Demosu so nekateri rekli, ja, pa to mogoče ne bi bilo treba in tako dalje, ampak smo vztrajali. Pač, naslednji dan so prišli v službo, samo jih straža ni pustila noter in je bilo to končano; smo postavili nov oddelek z Borštnerjem, Žnidaršičem, Lovšinom in je par ljudi potem v tej službi pridobilo ključne informacije za to, da smo vedeli, kaj nam grozi v posamičnih trenutkih dolgotrajne agresije, ki se je pravzaprav začela z razorožitvijo teritorialne obrambe.

DEMOKRACIJA: Tako, in točno s to točko bi nadaljeval to oddajo, ker le nekaj zelo kratkih trenutkov potem, ko ste učinkovito prevzeli oblast na sekretariatu takrat še, se je začela dogajati razorožitev teritorialne obrambe, po ukazu po narodnosti slovenskih generalov, kar je še posebej žalostno, pa vendarle, predsedstvo je bilo obveščeno, o tem ni naredilo ničesar takrat, in to razoroževanje je trajalo, dokler niste bili tudi na sekretariatu o tem obveščeni. Kako je informacija sploh prišla do vas na sekretariatu, kakšne ukrepe ste takrat sprejeli in ali lahko v tem primeru v bistvu same razorožitve teritorialne obrambe govorimo o veleizdaji, ko se je v bistvu tri dni čakalo z ukazom o prenehanju oddaje orožja?

Janša: Razorožitev slovenske teritorialne obrambe je bila izpeljana v soglasju med takratno še eno partijsko oblastjo in ostanki te oblasti v novih strukturah ter med jugoslovansko armado oziroma Beogradom. Vse je bilo splanirano, dogovorjeno, Udba je vse vedela, Ertl je vse vedel, je vse priznal, je povedal, da je vse vedel, celo v nekem intervjuju se je pohvalil, da vse, kar se je dogajalo v JLA, so oni vedeli še isti trenutek, kar je res, ne. Pa tudi, zdaj če te, kako bi rekel, režimske, starorežimske povezave pa linke zanemarimo, obstajajo dokumenti, iz katerih je jasno, da so občinski štabi, pokrajinski štabi teritorialne obrambe, ko so dobili ukaz, da morajo oddati orožje, najprej skušali doseči intervencijo in prepoved pri predsedstvu republike, ki je pa bilo že vzpostavljeno in je priseglo pred novo skupščino že teden dni prej praktično, pošiljali so fakse, depeše, klicali različne člane predsedstva,

ki so jih poznali, obveščali Kučana, njegov svetovalca za varnostne zadeve Bojana Ušeničnika, mislim, da so v enem od občinskih štabov teritorialne obrambe Gorenjske poklicali kar Staneta Dolanca, ker je bil pač tam na vikendu na Martuljku, češ povej Kučanu, povej Milanu, kaj smo dobili. In ta je klical potem Kučana, piše celo, ob kateri uri kdaj. No, naslednji dan, ko je vlada prisegala, to se je dogajalo 15. maja, 16. maja je pač zasedala republiška skupščina z dnevnim redom imenovanje novega izvršnega sveta oziroma vlade, takrat so nas pa že poslanci zbora združenega dela, ki so bili tudi župani oziroma predsedniki občinskih skupščin, obveščali, kaj jim sporočajo poveljniki njihovih občinskih štabov in je bilo polno informacij, kaj se dogaja. Takrat smo zahtevali sestanek političnega vodstva, predsednik skupščine Bučar ga je sklical, tam je bil tudi Milan Kučan. Vsi med nami smo imeli neke informacije, kaj se dogaja v kakšni posamični občini, edino Milan Kučan je rekel, da nič ne ve o tem. Pa je bil edini, ki je bil obveščen, verjetno tudi že vnaprej, zagotovo pa dan prej neposredno, ker obstajajo pač materialni dokazi, ki jih ni on nikoli zanimal. Pa tudi potem je predsedstvo poslalo poročilo v skupščino o razoroževanju, kje so priznali, kdaj so bili obveščeni. Samo potem, ko se je začela razprava v nekem delovnem telesu, je tam nekdo ugotovil, da niso zapisali pravi datum in so poslali potem novo poročilo, kjer so potem tisti datum popravili. Obstajata dva dokumenta, tako da ... Res pa je, da takrat so si dogodki sledili s tako intenzivnostjo, da ko je izbruhnila ena kriza danes, in se jo je začelo reševati, naslednji dan je bila že druga. In takrat brskati po ozadjih, pa kaj se je zgodilo pa zakaj se je zgodilo, enostavno ni bilo več časa, ker smo morali plavati. In tisto leto od prisege Demosove vlade 16. maja leta 1990 do 26. oziroma 25. junija 1991, to je bilo leto brez presledka, se pravi, datumi so se prekrivali, vsak dan se je toliko stvari zgodilo, da jim je bilo težko že slediti, kaj šele hkrati delati na tem, da se pripraviš na osamosvojitve najprej, da se sploh izglasuje osamosvojitve, da se pripraviš na osamosvojitve in da si jo sposoben braniti. Takrat ni bilo še nezdržljivosti med članom vlade pa parlamenta, jaz sem bil hkrati poslanec, minister, član ustavne komisije v državnem zboru, kjer smo se do zadnjega trenutka trudili, da spravimo ustavne akte skozi. In je

opozicija skozi nagajala, Ciril Ribičič se je tako boril za rdečo zvezdo na zastavi, da je to naenkrat izgledalo kot ključen problem. No še tik pred zdajci so tukaj popustili polno drugih stvari ... Najbolj so nasprotovali vsem obrambnim ukrepom, mesece smo sprejemali obrambni proračun, vse je bilo zamujeno. Skratka, to je bil čas, ko smo morali, vsaj kar se tiče obrambnih naporov, 20 odstotkov naših naporov nameniti temu, da smo popravili, deloma, posledice razorožitve. In če se vrneva k vašemu vprašanju, če je bila to veleizdaja: ne samo, da je bila to veleizdaja, kot je rekel to tudi dr. Jože Pučnik ali pa Ivan Oman in še mnogi drugi. To je bila največja, najbolj drastična veleizdaja v zgodovini slovenskega naroda, ki bi lahko imela drastične posledice, posledice, kakršne so bile načrtovane. Razorožili so nas zato, ker so vedeli, da če se ne bomo mogli braniti, potem se ne bomo osamosvojili; lahko bomo razglasili osamosvojitve, 'operetno osamosvojitve', vendar tega ne bomo mogli ubraniti. In to so hoteli preprečiti na samem začetku, na dan, ko je nova vlada prisegala.

DEMOKRACIJA: Strukture so se potem, kljub temu, da je bilo pobrano orožje, 80 odstotkov orožja je bilo pobranega takrat, še več ...

Janša: Orožja je bilo pobranega, če govorimo v odstotkih, verjetno več, je pa treba vedeti, da je del občinskih in pokrajinskih štabov imel svoja skladišča v vojašnicah jugoslovanske armade in tam so enostavno samo jim zaklenili in preprečili dostop, vse to težko orožje je bilo predvsem, pa minsko eksplozivna sredstva, mine, granate pač, vse, kar potrebuješ za to, da težko orožje sploh lahko uporabljaš, tega je imela teritorialna obramba kar nekaj, ni bilo to najmodernejšo orožje, je bilo pa boljše od tega, kar smo potem sploh lahko dobili v glavnem. To, kar smo obdržali, je bilo zdaj številčno mogoče nekaj deset odstotkov, ampak če po ognjeni moči, pa manj kot deset odstotkov tega, kar je teritorialna obramba pred razorožitvijo imela, imela pa je oborožitve za sto tisoč ljudi.

DEMOKRACIJA: Eden izmed zagotovo največjih trenutkov slovenske osamosvojitve je plebiscit o samostojnosti Republike Slovenije. Pa vendar, po tem dogodku, po tej veleizdaji, po

razoroževanju: kako ste uspeli vseeno preko truda vas in mnogih drugih na obrambnem področju vzpostaviti le takšno silo, da ste lahko v Poljčah zagotovili, da se bo lahko samostojnost obranila in decembra v Kočevski reki postrojili naše fante, ki so nosili orožje, tudi nekaj novega orožja, in pokazali v bistvu Slovencem, da jih ni treba biti strah pred agresijo?

Janša: Ja, glejte, še to. Kar se tiče razorožitve slovenske teritorialne obrambe, je to veleizdaja, ki je dokumentirana. V zborniku Bela knjiga slovenske osamosvojitve so objavljena poročila praktično velike večine občinskih in pokrajinskih štabov teritorialne obrambe, kjer je natančno napisano, kdaj so koga obvestili, in potem so tu tudi dokumenti, ki dokazujejo, kdaj je kdo reagiral, kdaj se je kdo zlagal in tako naprej. Ta Bela knjiga je izšla, mislim, da pred sedmimi ali osmimi leti; niti eden od teh dokumentov ni bil argumentirano ali pa kakor koli zavrjen. Se pravi, govorimo o dejstvih. Prej sem dejal, da je teritorialna obramba pred razorožitvijo imela orožja za sto tisoč mož, za več, kot je sploh bilo pripadnikov. Če bi to orožje imeli ves ta čas, potem osamosvojitve praktično nikoli ne bi bila vprašljiva. Potem smo lahko nadomestili zelo majhen del tega orožja. Recimo, na tem postroju, ki ste ga omenili, v Kočevski Reki, smo pokazali novo orožje, ampak teh novih avtomatskih pušk, ki jih je Franci Kosi z velikim tveganjem kupil v Singapurju prek slovenske policije, teh pušk je bilo tisoč, se pravi en odstotek tega, kar so nam vzeli. In bilo je še nekaj teh armbrustov (ročni netzajni minomet, op. a), se pravi protioklepne orožja, lahkega protioklepne orožja, za katerega smo pa vedeli, da ni učinkovito proti tem temeljnim oziroma osnovnim bojnim tankom, takratnim M84 oziroma jugoslovanskemu modelu ruskega T72. To orožje je bilo prešibko za ostale oklepne transporterje in za vse ostalo, dobro, ampak še vedno, z armbrusti oklepne brigade z Vrhniko ne moreš ustaviti. Tega je bilo nekaj sto. In potem smo tik pred vojno z veliko muko, ker smo z veliko zamudo orožje tudi plačali, dobili še ladjo s pet tisoč kosi avtomatskih pušk, mislim da petimi milijoni kosi streliva in kakšnimi tisoč kosi lahkega protioklepne orožja, kar nam je v bistvu rešilo obrambo osamosvojitve. Če bi ta ladja zamujala en mesec, ker pač je

bil proračun sprejet šele enkrat marca oziroma aprila, nismo mogli plačati, in potem je trajalo zaradi pač varnostnih ukrepov in bojazni in tako naprej. Ta ladja je prišla manj kot teden dni pred osamosvojitvijo. Mi smo vpoklicali pet tisoč mladih pripadnikov teritorialne obrambe, ki smo jih vzeli iz rezervne sestave posebnih enot, rezervnih enot jugoslovanske armade, se pravi mlade fante, ki so se v zadnjih letih usposabljali za uporabo takrat tudi modernega orožja, bili so mobilizirani brez orožja in mnogi so bili na tem, da odidejo, ker niso videli smisla v tem, da tam čakajo v nekih šolah podružničnih po slovenskih vaseh, da bo mogoče vlada le zrihtala orožje. Prišlo je, in to je največji kamen, ki se mi je v vsem tem času odvalil z ramen je bil, ko smo videli kontejnerje z avtomatskimi puškami, ko so začeli prihajati iz Luke Koper.

DEMOKRACIJA: No, saj zgodovina bo slej ko prej, kljub vsem poskusom, da bi se to obdobje prikrilo, zakrilo, da bi se nekako stapljalo z zgodovino, bo povedala svoje. Pa vendar je tukaj treba, vseeno vas moram vprašati. Zdaj imamo neko enotnost, praznujemo v tistem času dan naroda morda, ampak politike, zakon o obrambi, zakon o vojaški službi, vse to je mečkalo se v opoziciji, zbor združenega dela je bil konstantno proti, recimo, Bučar ni želel sklicevati skupnih sej, kjer bi se to lahko preglasovalo. Zapisali ste tudi sami, ni bilo, proračun za teritorialno obrambo je bil strašno nizek glede na to, da smo se pripravljali na možnost agresije, ni bilo uniform novih, ni bilo denarja za nove uniforme, ni bilo, poveljniki so nekateri bili izjemno dobri, izjemno večji, drugi spet drugačni. Kako je takrat ta blokada opozicije v takratni skupščini, da se je toliko časa čakalo na denar, če tako rečem, za oborožitev, za obrambo, kaj bi bil lahko scenarij, deklaracija za mir?

Janša: No, prej ste rekli, imeli smo prve demokratične volitve, zdaj, te volitve so bile demokratične dvotretjinsko, ko gre za sestavo parlamenta, trije zbori so bili, vsak po 80 poslancev oziroma delegatov, zbor združenega dela se ni volil na podlagi splošne volilne pravice, kar je ena od temeljnih zahtev, recimo konference varnostnih svetovanj v

Evropi oziroma organizacije, kot se zdaj imenuje. Tam je partija imela dvotretjinsko večino. In vsi ti zakoni so v tem zboru padli. Pa tudi mnogi drugi. In je bilo potem preko usklajevanja in sprejemanja na skupnih sejah s pičlo Demosovo večino to sprejeto in to je terjalo dolge postopke, kjer je bila stara ustava, star poslovnik ... Za las je šlo, glejte, za las je šlo. Zdaj, če bi pri enem od teh zakonov nekaj Demosovih poslancev manjkalo, recimo, da bi zboleli ali kakor koli, pač ne bi šlo skozi. Je veliko vprašanje, kaj bi se potem dogajalo. Tako da, bilo je tudi malo sreče pa božje pomoči v tistih usodnih dneh.

DEMOKRACIJA: In usodni dnevi so po vseh poskusih agresije, oziroma ne poskusih, agresije, od razorožitve in tako naprej do, da niti ne omenjamo Peker, prve žrtve kar vojne za Slovenijo Josefa Šimčika, teh fantov tam v Pekrah, zahtevali so njihovo izročitev in tako naprej, ugrabitev takrat Miloševića na pogajanjih, ki so sveta, kjer se tega ne počne po mednarodnem pravu, ampak po vsej tej agresiji, ki se je izvajala že pred samim začetkom oboroženih spopadov, potem je bila pa vojna. In danes nekateri trdijo, da ni bilo vojne, se posmehujejo, oh, deset dni, sedem dni, kaj pa je to za ena vojna. Kako odgovarjate tistim, ki danes tako pavšalno ali pa omalovažujoče govorijo o tistih dneh, kot da smo jo zlahka odnesli?

Janša: Če bi jo še bolj zlahka, bi bil še bolj vesel, bi bila zmaga še bolj veličastna; z manj žrtvami zmagaš v vojni, bolj veličastna je ta zmaga. Z manj žrtvami na obeh straneh, ne samo na svoji. Ker več je mrtvih tudi na nasprotnikovi strani, globlje so rane potem, ko je treba urejati stvari za čas po vojni. In če sem jaz na kaj ponosen, sem na to, da naš cilj ni bil fizično uničenje sovražnika, kar je bila pa doktrina jugoslovanske armade. V vseh učbenikih na akademijah in drugih šolah jugoslovanske armade je pisalo, da je temeljni cilj oboroženega boja fizično uničenje nasprotnika, se pravi ubijanje. In ta doktrina se je potem recimo drastično izrazila preko poveljujočega generala, ki je bil zdaj obsojen dokončno na dosmrtno ječo, v Srebrenici. Ratko Mladić je izvajal to doktrino, on ni izvajal doktrine nekega imaginarnega srbskega nacionalizma, on je izvajal doktrino Jugoslovanske ljudske armade, kjer je pisalo v prvem stavku te doktrine: temeljni cilj oboroženega boja je

likvidacija nasprotnika, fizično uničenje nasprotnika. Se pravi nekaj, kar so njihovi vzorniki počeli v času II. svetovne vojne in tudi takoj po njej. Mi smo poznali to doktrino in smo ji postavili nasproti drugačno. In smo, recimo, ko smo začeli vojaško usposabljanje nabornikov, na Igu in na Pekrah, če preberete moje govore takrat, pa tudi ko smo govorili s častniki in tako naprej, smo jim povedali: doktrina našega oboroženega boja in obrambe ni fizično uničenje nasprotnika, je onemogočenje nasprotnika. In streljamo šele potem, ko uporabimo prej vse druge možnosti. In zato smo se pripravili na blokiranje kolon, vojašnicam smo vzeli elektriko, vodo, logistiko, jih pozivali na predajo. In zato je bilo malo žrtev, zato ker smo imeli drugačen pristop. In, ne vem, imeli smo pet tisoč ujetnikov jugoslovanske armade oziroma tistih, ki so prestopili ali pa smo jih ujeli, s takim načinom, in tudi na njihovi strani je bilo malo mrtvih, samo tam, kjer je bilo pač nujno. Tako da, Slovenija je zmagala tudi zato, ker je izbrala drugačno doktrino. Doktrina, koncept, na podlagi katerega neko stvar izvajaš, je ključen, vse ostalo potem temu sledi. Videli smo tudi kasneje, potem ko smo se mi že izvili z relativno nizko ceno iz tega vulkanskega oziroma jugoslovanskega kotla, kaj se je dogajalo v drugih delih bivše Jugoslavije, kjer sta pa ponekod obe strani uporabljali isto doktrino, ubiti nasprotnika. In so te rane še danes nezacecljene.

DEMOKRACIJA: 30 let kasneje, ko razmišljate, gledate nazaj na tiste dogodke, pa vseeno bi vas še nekaj vprašal. Po vojni, v tej vojni, kot ste rekli, druga doktrina je vladala na naši strani, na vaši strani, kot je vladala na strani Jugoslovanske ljudske armade. Takrat se je, kot ste sami rekli, zaustavljalo kolone in tako naprej. Ampak malo ljudi danes ve, da je bil uspeh takrat dejansko, vaš uspeh, naš uspeh, tako močan, da je Jugoslovanska ljudska armada je izgubila, oni niso, kot pravijo danes, oh, če bi pa hoteli, bi nas pa lahko. Po dveh dneh so že menjali generala, ki poveljeval, se pravi, kdaj menjaš generala? Ko ta general izgublja, najbrž ne takrat, ko veličastno zmaguje v neki vojni.

Janša: Glejte, oni so hoteli, pa jim ni uspelo. In potem so to poskušali popraviti, Konrada Kolška so zamenjali z Životo Avramovičem, poslali

so nove enote, gardijsko divizijo oklepno iz Beograda, ki ni prišla niti do Slovenije, ker so se tanki pokvarili pa ker smo mi Hrvaški dali protioklepne mine, s katerimi so v Slavoniji zaustavili tanke, da jih ni bilo treba v Sloveniji. Tu gre zasluga ministru Martinu Špeglju. Mi smo Hrvaški pomagali, ampak so tudi oni pomagali nam, to je treba, v tej drugi fazi, čeprav ne takoj na začetku, kljub dogovoru, če pa gledamo celoto, je pa treba pač oboje videti. In kar se tiče uspehov, v zborniku Vojna za Slovenijo so nekateri argumentirani dokumentirani številčni podatki, ki izhajajo iz bojnih poročil pokrajinskih štabov teritorialne obrambe, ki so bila napisana takrat, nekatera so celo na roke napisana na položaju in ker ni noben nič prikrival pa olepševal in delal statistike in tako naprej, napisal je tisto, kar se je tisti dan dogajalo. No in če te stvari seštejemo, vidimo, recimo, da je samo, mislim da 21 ljudi izvidniškega voda Krkovičeve brigade v skladišču Strmec pri Borovnici zaplenilo več orožja in ostalih vojnih sredstev – na enem samem mestu, brez ene same žrtve, samo en ranjen je bil na nasprotni strani – kot v vseh spopadih v II. svetovni vojni vsi partizanski odredi na ozemlju Slovenije, vse partizanske enote, če izvzamemo pač tisto razsulo po kapitulaciji, ampak samo čas formalne vojne, ne, 21. ljudi slovenski teritorialne obrambe, v eni akciji zaplenilo več orožja agresorju kot vse partizanske enote v štirih letih tako imenovanega narodnoosvobodilnega boja. Pa nič ne podcenjujem, tam, kjer je dejansko šlo za upor proti agresorju, spoštujem vsakogar, ki se je za to odločil, iz tega nagiba. In tudi, če pogledamo, kakšne so bile žrtve recimo nemškega ali pa italijanskega okupatorja v času vojne, ne po kapitulaciji, ko so jih pač streljali kot zajce, vidimo, da je slovenska teritorialna obramba eliminirala, se pravi, ujela ali jih prepričala, da so prestopili na našo stran, skoraj pet tisoč nasprotnikov, to je več, kot so bile izgube nemških in italijanskih enot v vsem času II. svetovne vojne v bojih s partizanskimi enotami. Tako da, ne gre samo za čas, ne gre samo za čas, gre za končni uspeh in, glejte, manj je žrtev, krajša je vojna, manj je trpljenja, večja je zmaga.

DEMOKRACIJA: No, sedaj pa za konec oddaje še v današnji čas in tisto ključno vprašanje, ki nas Slovence, ne bom rekel, da nas

Slovence razdvaja, jaz bom kar tako rekel, da nas želijo nekateri v tej državi razdvajati, ker nam že 30 let vsiljujejo neko vrednostno središče, ki nas je vodilo iz diktature v diktaturo, ki je pustilo največ žrtev med Slovenci zgodovinsko gledano, ne samo med vojno pobojev, pač pa tudi po vojni in potem tukaj stoji slovensko osamosvajanje, stoji pot v demokracijo, v samostojnost, v samoodločbo. Zakaj je ta osamosvojitve sveti čas in bi morala biti, če pa še ni, pa vsaj postati vrednostno središče slovenskega naroda po 30 letih, ste optimist, da bo to še uspelo?

Janša: Ne ne, jaz mislim, da osamosvojitve je, čas osamosvajanja je osrednja središčna točka, osrednja vrednotna točka, vrednotno središče slovenskega naroda od takrat, ko se je to zgodilo, danes nič manj, to je čas, ki naroda ne deli, deli politiko, kot jo pač je delil takrat, tisti, ki jim samostojna Slovenija ni bila intimna opcija takrat, jim tudi danes najbrž ni. Mogoče je kdo spregledal, ampak glavni akterji zagotovo ne, ker se tako tudi obnašajo, nekateri še danes govorijo, da takrat so bili proti odcepitvi in so še danes; pač, če se takrat ne bi odcepili, bi bili verjetno še vedno v Jugoslaviji oziroma ne bi bili, ker bi razpadla iz drugih razlogov, samo bi plačali večjo ceno verjetno, ali pa tudi ne, vemo pač, kaj bi se dogajalo. Takrat je ... zakaj, zakaj si jaz upam tako stoddostno zagotavljati, da je to vrednotno središče – zato, ker imam za to empirični dokaz, to je rezultat glasovanja na plebiscitu. Ta rezultat glasovanja je pokazal, da so za samostojno Slovenijo glasovali zelo verjetno tudi mnogi, ki po krvi niso Slovenci, ampak so se počutili pač del neke skupnosti, ki stopa na novo pot, in zaradi tega je to vrednotno središče še močnejše. In danes je na tem po moje zelo enostavno graditi neko nacionalno enotnost pri vseh, ki so dobronamerni. Pri tistih, ki pač niso, pa ki govorijo, kako je bilo v Jugoslaviji, kjer si šest let čakal v vrsti za avto, za slab avto iz Crvene zastave, kako je bilo takrat bolje, pač tisti, ki mislijo, da je temu res tako, še vedno lahko poiščejo nekaj koščkov planeta, kjer se še vedno dogaja to, lahko gredo na Kubo, v Severno Korejo ali Venezuelo in tam uživajo blagodati socializma, kakršne smo mi uživali tukaj. Je pa res, da nekateri, ki danes govorijo, kako je bilo takrat fajn, ne lažejo, ker njim je bilo res fajn. Lahko so šli

na počitnice na Brione zastonj, imeli so posebno zdravstveno oskrbo v Bolnišnici Petra Držaja, sezname so bili objavljeni v dokumentih Študijskega centra za narodno spravo, lahko so lovili v posebnih loviščih v Kočevskem rogu ali v Prekmurju ali v lovišču mislim da Kozorog v Kamniški Bistrici, dobivali so sveže meso, zelenjavo in jajca iz Mačkove ekonomije v Gotenici, mislim, da dvakrat na teden je pripeljal kombi s potrebščinami in razstavljal to po murgelskih hišah in stanovanjih, na Valvasorjevi in tako naprej, njim je bilo res fajn. Ampak to je bilo nekaj odstotkov ljudi, zanje pa je garalo na sto tisoče ljudi v Litostroju, po kmetijah, po številnih slovenskih tovarnah, kjer so ljudje garali za 20 odstotkov plače, kot bi jo dobili v Avstriji, popoldne so se morali truditi še na koščku zemlje, da so sploh preživeli, kmetijske pridelke so jim odkupovali pod ceno, se spomnim, kako je mama jokala, ko je dobila plačan denar za mleko, kjer je, ne vem, za 100 litrov mleka dobila denarja, s katerim si lahko v trgovini kupil pet litrov. Tako da je šlo za izkoriščanje pač v tej zgodovini socializma v Sloveniji milijonov ljudi, zapravljenih prihodnosti generacij, mnogi so iskali pač srečo v tujini, ker v domovini bodisi ni bilo kruha bodisi ni bilo svobode. Tako da, pač tisti mladi, ki so rojeni po osamosvojitvi v čas svobode in blagostanja, težko razumejo, kaj se je dogajalo prej, in so, kot vidimo, tudi lahka žrtev te propagande, kako smo bili vsi enaki, kako je bilo za vse fajn, vsak je dobil delo pa poceni kredite in tako naprej. Jaz moram reči, da ko je Jugoslavija razpadla, sem bil star krepko čez 30 let, pa do takrat nisem mogel do nobenega kredita, razen če si vezal devize pa si potem dobil nekaj več dinarjev zaradi inflacije. Tako da, vrednotno središče slovenskega naroda je čas, ki naroda ne deli, je čas, ki združuje tudi preko, bom rekel fizičnih ali pa krvnih oznak nek narod in tako naprej, gre za civilizacijsko vprašanje končno, je čas, ki ga vsaka dobra in pametna in dobronamerna politika postavlja v ospredje. Tisti pa, ki postavljajo v ospredje čas, ki je Slovence razbil, povzročil velikanske rane, ki jih še vedno celimo, tisti pa zagotovo nam vsem skupaj ne želijo dobre prihodnosti, gre predvsem za obrambo privilegijev, pokradenih hiš, slik, umetnin, položajev, sadov nepotizma, če pogledamo, katere generacije imamo vse na nekih položajih v sodstvu, tožilstvu in tako naprej. Ampak to je pač manjšina. Jaz mislim, da je treba pač vztrajati

na tej poti, zagovarjati tisto, kar je dejstvo; na zgodovinske dogodke imamo lahko različne poglede, v demokraciji je to vse dopuščeno in zaželeno in tako naprej, ampak obstaja pa zgodovinska resnica, to je, ali se nekaj je zgodilo ali se ni zgodilo. Če se nekaj ni zgodilo, pa nekdo trdi, da se je zgodilo, to ni drugačen pogled na dejstvo, ampak je to laž. In na tej točki je meja in za resnico se je pač treba boriti in boj za demokracijo je v bistvu boj za resnico.

Biografija

Janez Janša je bil politični disident v prejšnjem totalitarnem komunističnem sistemu. Takrat je bila Slovenija še del socialistične večnacionalne Jugoslavije. V prvi demokratični slovenski vladi, ki jo je sestavljala koalicija Demos, je postal minister za obrambo. Skupaj z Igorjem Bavčarjem je uspešno vodil slovenske oborožene sile ob agresiji jugoslovanske zvezne armade na Slovenijo leta 1991. Leta 1993 je postal predsednik Slovenske demokratske stranke in z njo leta 2004 zmagal na volitvah ter bil v obdobju 2004–2008 predsednik slovenske vlade. V prvi polovici leta 2008, ko je Slovenija predsedovala Evropski uniji, je vodil Svet EU in Evropski svet. Leta 2012 je postal še v drugo predsednik vlade. Na zadnjih državnozborskih volitvah leta 2018 je s svojo SDS zmagal z veliko prednostjo. Od marca 2020 je že v tretje predsednik vlade RS. Janez Janša je avtor številnih knjig in člankov. V drugi polovici letošnjega leta bo vodil Svet Evropske unije.

(Celoten intervju si lahko ogledate na televiziji Nova24TV v soboto, 26. junija, ob 20.00 uri. Vabljeni k ogledu!)

Izpostavljeni stavki:

In napisali smo, če bomo mi zmagali na teh volitvah, se bomo borili s partijo za oblast. In to, seveda, je bilo preveč ...

Razorožitev slovenske teritorialne obrambe je bila izpeljana v soglasju med takratno še eno partijsko oblastjo in ostanki te oblasti v novih strukturah ter med jugoslovansko armado oziroma Beogradom.

Za las je šlo, glejte, za las je šlo. Če bi pri enem od teh zakonov nekaj Demosovih poslancev manjkalo, recimo, da bi zboleli ali kakor koli, pač ne bi šlo skozi. Je veliko vprašanje, kaj bi se potem dogajalo. Tako da, bilo je tudi malo sreče in pa božje pomoči v tistih usodnih dneh.